

שו"ת
בדי הארון

שו"ת

בדי הארון

תשובות בנושאי השעה

שביעית

הרב רא"ם הכהן

עיבוד ועריכה:

הרב אלעזר גולדשטיין

Re'em Hacoheh
Responsa Badei HaAron
Shvi'it

בדי הארון: שביעית

עריכה לשונית: בעז אופן
עיצוב ועימוד: אודיה ניימן
עיצוב העטיפה: דניאל בר לב
תודה רבה להוצאת קורן על הסיוע הרב בהדפסת הספר ובעיצובו.
© כל הזכויות שמורות למכון התורני ישיבת עתניאל, 2013
הוצאת גילוי

בית ועד לתורה, הר חברון, עתניאל

ד.ג. הר חברון מיקוד 90407

02-9964775, 02-9964241

giluyot@gmail.com

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 8-1-90721-965-978 ISBN

נדפס בישראל תשע"ה Printed in Israel

ברכות לראש משביר

הוד והדר פעלו צדקתו עומדת לעד

מהדורה זו של סדרת ספרי התשובות של
הרב רא"ם הכהן תקרא לדורות:

"מהדורת ליבוביץ"

על שמם, לזכותם ולהצלחתם הגדולה בפרנסה טובה,
בריאות הנפש והגוף וחינוך הילדים
של ידידינו מוקידי רבנן
הפועלים להפצת התורה
ולהאדרת שם לומדיה

עו"ד אריה ליבוביץ הי"ו
ואשתו הגב' מרים ליבוביץ הי"ו

ולעילוי נשמת האמא היקרה
הגב' סימה בת חוה ליבוביץ ז"ל

זכות הפצת הספר ולימוד התורה בספרנו זכות כל התנאים,
האמוראים והצדיקים תעמוד להם,
לזרעם ולכל בני ביתם לעולם

שו"ת בדי הארון

משרד הרבנות רמת-גן

לשכת הרב הראשי
הרב יעקב אריאל

בס"ד כ"ד סיון תשל"ט

לכבוד
הרב רא"ם הכהן שליט"א
ראש הישיבה ומד"א
עתיאל ת"ו

מכתב ברכה

שלו' רב לאהבי תורתך

ספרך "בדי הארון" על שביעית מצטיין בבהירותו וסידורו. הדיון מבוסס על מקורות התלמודיים והראשונים, דבר דבור על אופניו בשפה ברורה ונעימה.
חז"ל אמרו על שומרי השמיטה "גיבורי כח עושי דברו" ויש לומר זאת גם על תלמידי חכמים העוסקים בהלכות אלו ומבררים כל נושא ונושא מתחילתו ועד מסקנתו המעשית שהפסוק מתכון גם עליהם: "ברכו ד' כל מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו". תלמידי חכמים אלו הם שלוחי דרחמנא ללמוד את ההלכות ולשמוע מתוך המקורות מהו רצון ד' בהלכות אלו ולהשמיען ברבים על מנת שמקיימי המצווה למעשה יהיו אף הם "גיבורי כח עושי דברו".
ישר כוחך!

יורשה לי להעיר כמה הערות:

א. תוספת שביעית

בחיזוק לדברך נראה לענ"ד שההגדרה של תוספת זו שונה מתוספת שבת ויום הכיפורים. שם התוספת היא בכמות הזמן, תוספת שביעית היא תוספת באיכות של המצווה. היא מוסיפה לחיוב הגברא של מצוות השמיטה גם חיוב חפצא

הסכמה

שהארץ לא תחולל בשמיטה. לכן זריעה בשישית שתיקלט בשביעית תיאסר מדין תוספת. וזה הוא גדר החרישה בתוספת שביעית המוסיפה לגידול של העצים בשביעית. והדבר תלוי במקדש. בזמן המקדש קדושת ארץ ישראל כולה משתדרגת. נוספה לה קדושת חפצא, וזה הוא ההסבר של המהרם מר"ב שבזמן המקדש גם אישה יכולה לכוף את בעלה לא"י משא"כ בזה"ז רק הבעל יכול לכוף את אשתו, אך האישה לא יכולה לכוף את בעלה. (ר' בי' הגר"א לאה"ע סימ' ע"ה סק' י"ז).

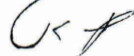
ב. הזמירה

הזמירה בגפן שונה מהגיזומים ביתר העצים כי בגפן היא גורמת לצימוח חזק יותר בנקודת הזמירה. ולכן כל שינוי מצורת הזמירה היא תולדה ולא הזמירה המקורית.

ג. לאכלה

באשר לגדר מצוות "לאכלה" לדעת הרמב"ן נראה לענ"ד שאמנם אין מצווה לאכול פ"ש כמו מצה וקורבן פסח, אך פרות אלו ד' נתן לך לאכילה ולכן אסור להפסידם, לסחור בהם וכדו'. יש לנהוג בהם כבוד. הם אינם כפירות יתר השנים שהבעלים גידלו אותם, אלא ד' הוא הבעלים והוא נתן לנו אותם שנוכל לחיות ולהתקיים על ידיהם. מי שלא אוכל אותם כאילו מואס במתנת ד'. ואה"נ אם הוא שבע ולא זקוק להם אינו חייב לאוכלם. אך כשהוא רעב ובא לאכול עליו להעדיף ולאכול פירות שד' נתן לנו על פני מאכלים אחרים. אחרת הוא פוגע בכבודם.

בברכת התורה והארץ

הרב יעקב אריאל
הרב הראשי לרמת-גן

לע"נ
סבי וסבתי ר' נתן ואידה גרדי ז"ל
שעלו לארץ ישראל כחלוצים
וחוננו את אדמת הקודש בהקמת
כפר חטים וכפר אברהם
תנצב"ה

תוכן העניינים

יז	פתיחה.....
כג	הקדמת העורך.....
	שער א: ושבתה הארץ שבת לה' מבוא: יסודות הפסיקה בשביעית בזמן הזה
3	פרק א: שבת הארץ ושביתת האדם.....
4	"שבת שבתון יהיה לארץ".....
9	מכירה והשכרת קרקע לגוי.....
14	"אדם מצווה על שביתת שדהו"..... חיוב בעל הקרקע למנוע מישראל אחר לעשות
16	מלאכה בשדהו..... שביתת שדהו בשביעית בהשוואה לשביתת
19	בהמה בשבת.....
30	אמירה לנוכרי בשביעית.....
33	האחריות הלאומית והיחס למלאכת נוכרי.....
35	תוספת שביעית ושביתת הארץ.....
37	סיכום.....
	פרק ב: שינוי אופי השביעית בהעדר מקדש
41	לאור ביטול תוספת שביעית.....
42	יסודות הסוגיה.....

	תוספת שביעית: הכנת הקרקע לשביעית
52	או הוספה מהחול לקודש
67	סיכום
71	פרק ג: שבת הארץ או שביתת האדם - סוגיות נוספות
71	ספיחין לר' עקיבא וספיחי שישית
73	קניין לגוי להפקיע בזמן הזה
76	מלאכת מחשבת בשביעית והיתר גרמא
77	אכילה משלחן גבוה
82	שיטת הרמב"ם: זמירה היא אב בשבת ותולדה בשביעית
85	נספח שיטת תוספות רי"ד במצוות שביתת הארץ
	שלב ראשון - נקודת המוצא ששבת הארץ
86	היא חובה על קרקפתא דגברא.....
87	שלב שני - השוואה בין שביתת בהמה לשבת הארץ
88	שלב שלישי - מחלוקת האמוראים על מעשה דרב הונא ..
	שלב רביעי - סברא נוספת בדעת רב הונא
98	לפיה הכול תלוי בהגדרת "מכשול"
90	שלב חמישי - הכרעה הסוגיה שלא כרב הונא
91	סיכום
93	סימן א: כיצד תתחדש חובת השביעית מדאורייתא?
93	שביעית בזמן הזה מדרבנן
105	התנאים לחידוש חיוב השמיטה מהתורה
108	האם צריך קידוש מחדש בביאת כולכם
114	ההתבוללות
115	סיכום
117	סימן ב: קניין גוי להפקיע קדושת שביעית מפירותיו
120	אין קניין לגוי להפקיע בדאורייתא
126	הכרעת ההלכה - שיטת הרמב"ם
130	קניין הגוי להפקיע בזמן הזה כששביעית מדרבנן

תוכן העניינים

137	יש קניין לגוי להפקיע בשביעית בהעדר מקדש
137	היתר מכירה ויבול נוכרי למעשה
	נספח: קניין הנוכרי - הפקעת קדושת הארץ או הפקעת קדושת הפירות?
139	
	שער ב: והשביעית תשמטנה ונטשתה
147	סימן ג: נטיעה בערב שביעית בזמן הזה
147	יסוד הדין
148	זמן הקליטה
150	הוספת שלושים יום מעבר לזמן הקליטה
157	אילנות סרק וצמחים שאין בהם דין ערלה
159	איסור קליטה בשביעית
164	שתילה בגוש אדמה
165	סיכום
169	סימן ד: המלאכות המותרות בשביעית - עקרונות יסוד
173	ארבע המלאכות שנאסרו מהתורה
	איסור "כל שהיא עבודה בשדה ובכרם"
175	(הברייתא בתורת כהנים)
182	היתר אוקמי אילנא ואיסור אברויי אילנא
185	היחס בין המלאכות המותרות והיתר "אוקמי אילנא"
196	סיכום
199	סימן ה: גיזום בשביעית להעמדת הקיים
201	יסודות הדין
202	אוקמי במלאכות דאורייתא
213	זמירת גפן מדאורייתא, גיזום בשאר אילנות מדרבנן
217	מלאכות דאורייתא ב'שינוי'
221	סיכום
223	סימן ו: מלאכת מחשבת בשביעית
234	שבת הארץ

שו"ת בדי הארון

235.....	יישומים מעשיים
245.....	סימן ז: השקיה בשביעית
246.....	יסודות הסוגיה
250.....	ישוב הסתירה בין המקורות
262.....	היתר השקיית אילנות ואיסור השקיית נטיעה - סיכום
263.....	הגבלת כמות המים
266.....	סיכום והלכה למעשה
269.....	סימן ח: "אוקמי פירא"
270.....	"ימות כל עץ שבה" או "לאוכלה"
276.....	מקורות חז"ל
289.....	סיכום למעשה
291.....	סימן ט: ריסוס בשביעית
291.....	יסוד הדין
295.....	מחזי כעבודה
296.....	מזיקים לפרי
297.....	אוקמי ואברויי
299.....	הגדרת אוקמי ואברויי בריסוס
303.....	סימן י: האבקה בתמרים
303.....	הרכבת דקלים
307.....	הגדרת המלאכות המותרות
309.....	למעשה
311.....	סימן יא: כיסוח וניכוש עשבים שוטים בשביעית
311.....	איסור ניכוש עשבים
312.....	עידור לקיום העץ
314.....	ניכוש לקיום העץ
316.....	כיסוח ללא תלישה מהשורש
317.....	כיסוח שאינו למטרת זריעה
319.....	סיכום למעשה

תוכן העניינים

	שער ג: וְהִיְתָה שִׁבְתְּ הָאָרֶץ לְכֶם לְאֲכֹלָה
323	סימן יב: מצוות אכילת פירות שביעית.....
324	יסודות הדין
326	השגת הרמב"ן במניין המצוות
333	"אכלה פגי שביעית".....
335	חובת אכילה לפירות שעומדים להפסד
	השוואה בין מצוות אכילת פירות מעשר שני
339	לפירות שביעית.....
342	סיכום
345	סימן יג: דרכי השמירה על קדושת פירות שביעית.....
345	הקדמה
347	יסודות השמירה על קדושת פירות שביעית.....
364	תרומה ושביעית - קדושת יעוד וקדושה עצמותית.....
369	הפקעת הקדושה ויעוד למאכל בהמה
377	סיכום יסודות השמירה על קדושת פירות שביעית.....
379	סימן יד: השלכת שאריות פירות שביעית לאשפה.....
380	מיאוס הפירות כ"הפסד".....
383	ביזוי פירות שביעית.....
386	גרם הפסד
386	קדושת מאכל בהמה
387	הגדרת השאריות ויעודן למאכל אדם או בהמה.....
392	סיכום ההנהגה למעשה
395	סימן טו: השלכת פירות שביעית לפח אורגני (קומפוסטר).....
396	פתרונות להנחת הפירות בקומפוסטר
396	הפסד פירות שביעית בגרמא
402	השלכת מאכל הראוי לבהמה לקומפוסטר
404	סיכום.....
407	סימן טז: אוצר בית דין
410	יסודות הדין - השוואת עניים לעשירים.....

שו"ת בדי הארון

- 415.....ה"קולות" הנדרשות לקיום אוצר בית דין.
- 424.....יישום "אוצר בית הדין" - פתרון עם אופק.
- 427.....מפתח מקורות.